

lektura

opracowanie polecane
przez **nauczycieli** i **egzaminatorów**

**pewniak
na teście**

Edgar Allan Poe

Opowieści nadzwyczajne

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Lektury z opracowaniem – w miękkich oprawkach!

Wydawnictwo GREG jest największym wydawcą lektur w Polsce. Pełnego wyboru tytułów szukaj w najlepszych księgarniach i na www.greg.pl!

Edgar Allan Poe

Opowieści nadzwyczajne

---

notatki na marginesie ◀
szczegółowe opracowanie ◀
streszczenie ◀

---

opracowanie
Klaudia Marcińczak

Wydawnictwo GREG®
Kraków

Edgar Allan Poe

Opowieści nadzwyczajne

Tłumaczenie:

Bolesław Leśmian, Stanisław Wyrzykowski

Redakcja:

Agnieszka Antosiewicz

Opracowanie redakcyjne:

Maria Zagnińska

Korekta:

Katarzyna Curyło, Joanna Tomasik-Cholewa,
Karolina Rymut-Kościelniak, Maria Zagnińska

Opracowanie:

Klaudia Marcińczak

Ilustracje:

Harry Clarke s. 23, Daniel Vierge s. 89,
Frédéric Théodore Lix i Jean-Édouard Dargent s. 125

ISBN: 978-83-8186-046-8

© Copyright by Wydawnictwo GREG® Sp. z o.o.

2022

Wydawnictwo GREG®

ul. Klasztorna 2B

31-979 Kraków

tel. 12 680 15 50

www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Znak firmowy GREG® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Skład i łamanie:

Pracownia Register

Okładka:

Aleksandra Zimoch

Ilustracja na okładce:

berni0004 / Shutterstock.com

Berenice

Autor: Edgar Allan Poe

Tytuł: *Berenice*

Rodzaj literacki: epika

Gatunek literacki: nowela

Czas i miejsce akcji: czas nieokreślony; posiadłość Egeusza w nieokreślonej lokalizacji

Bohaterowie: Egeusz (narrator), Berenice

Problematyka: choroba psychiczna, jej wpływ na relacje międzyludzkie i postępowanie człowieka

Berenice

*Dicebant mihi sodales, si sepulchrum amicae visitarem,
curas meas aliquantum fore levatas¹.*

Ebn Zaiat²

Nieszczęście ma postać rozmałą. Wielokształna jest marność tej ziemi. Na wzór tęczy, rozpostarta ponad rozległym widnokręgiem posiada barwy tak samo różnorodne, tak samo poszczególnie odmienne, a przecież tak samo ściśłym spojone węzłem. Rozpostarta nad rozległym widnokręgiem na wzór tęczy! Jakim sposobem godło piękna mogłem przedzierzgnąć w symbol brzydoty? Ze znamienia zgody i pokoju uczynić smutkom przenośnię? Lecz jako w świecie etycznym złe jest wynikiem dobrego, tak samo w świecie rzeczywistym z radości rodzą się bóle. Albo wspomnienie minionego szczęścia rozpaczłą napęlnia dzień dzisiejszy, albo męka, która się staje, ród swój wywodzi od uniesień, które stać się mogły.

Zamierzam opowiedzieć zdarzenie, którego treść jest pełna zgrozy. Przemilczałbym je chętnie, gdyby nie było raczej kroniką wrażeń niż zdarzeń. Na imię mam Egeusz, nazwisko – pominę milczeniem. Nie ma w kraju pałacu bardziej obciążonego sławą i wiekiem niż moje melancholijne i stare gniazdo rodzinne. Ród nasz od dawna przeżywano rodem wizjonerów, i rzeczywiście, w niektórych zastanawiających szczegółach – w charakterze naszego magnackiego domu – we freskach głównej sali – w obiciach komnat sypialnych – w rytowniczych ozdobach słupów zbrojowni – a przede wszystkim w galerii starych obrazów – w zewnętrznym pozorze biblioteki i wreszcie w zgoła osobliwej zawartości owej biblioteki – tkwi coś, co aż nadto usprawiedliwia owo mniemanie.

Wspomnienia moich lat młodocianych wiążą się ściśle z ową komnatą i z jej foliałami³, których treść zgoła przemilczę. Tam właśnie umarła moja matka. Tam właśnie przyszedłem na świat.

¹ Mówili mi towarzysze, że gdybym odwiedził mogiłę kochanki, ulżyłbym nieco mym smutkom (dop. autora).

² Ebn Zaiat – poeta arabski, bardzo mało znany w kręgach kultury zachodniej.

³ Foliał – gruba książka w dużym formacie lub książka formatu folio, czyli powstającego przez jednokrotne złożenie arkusza drukarskiego.

Egeusz – narrator

Egeusz – informacje
o rodzinie

Egeusz – śmierć matki

Wszakże nadaremnie by twierdzono, że nie istniał uprzednio – że duch mój nie posiadał trwania przedstworzonego. Przeczycie temu? Poniechajmy wszelkich pod tym względem sporów. Mam przekonanie osobiste i nie zamierzam przekonywać innych. Istnieje zresztą pewne wspomnienie kształtów becziesnych – oczu niewidzialnych a wymownych – dźwięków melodyjnych a pełnych melancholii – wspomnienie, które się wzbrania wszelkim odłotom – rodzaj pamięci podobnej do mętnego, zmiennego, nieokreślonego cienia, i dopóki mój duch będzie słoneczniał, dopóty nie mogę się zgodzić na rozłąkę z tym cieniem, który jest rzeczywistością.

W tej to właśnie komnacie przyszedłem na świat. Z odmętów długiej nocy, która miała pozór, lecz nie była nicością, wyłoniłem się po to, aby wkroczyć nagle w krainę baśni, w pałacowe przepychy fantazji, w dziwaczne dziedziny myśli i wiedzy klasztornej. Nie dziw tedy, że przerażonym a płomiennym wzrokiem badałem świat dookolny – że dzieciństwo spędziłem wśród ksiąg, a młodość roztrwoiłem na marzeniach; lecz zastanawia ta okoliczność, że gdy lata upływały i południe dojrzałego wieku zastało mnie jeszcze żywcem w gnieździe mych przodków – zastanawia, powtarzam, ta okoliczność, że bijące źródła mojego życia zaprawiły się nagłym zastojem, że w kierunku najważniejszego mi myślenia stał się przewrót zupełny. Zjawiska rzeczywistości potrącały o mnie jako sny, i tylko jako sny, podczas gdy szaleńcze pomysły z krainy snów stały się w zamian nie tylko strawą mego codziennego istnienia, lecz stanowczo jedynym i całkowitym istnieniem w samym sobie.

Egeusz – melancholia

* * *

Z Berenice łączyły mnie węzły pokrewieństwa i wzrastaliśmy razem w gnieździe ojczystym. Lecz wzrastaliśmy odmiennie, ja – chorowity i spowinięty w melancholii, ona zwinna, urocza i obdarzona nadmiarem sił żywotnych; jej dziełem była włączęga po wzgórzach, moim – samotnicze zgłębianie ksiąg; jam żył sam w sobie, ciałem i duchem oddany najusilniejszym i najmoźolniejszym rozmyślaniom – ona bez troski szła przez życie, nie myśląc o cieniach, tkwiących na drodze, i o niemym odlocie kruczo oskrzydłonych godzin.

Egeusz – pokrewieństwo z Berenice

Berenice! Wymawiam jej imię – Berenice! – i ze zmurszałych ruin mej pamięci, na skinienie tego dźwięku, wynika tyś burzliwych wspomnień!

Ach, postać jej żywcem stoi mi w oczach, jak w pierwszych dniach naszych uniesień i naszego wesela! O, wspaniałe, a jednak fantastyczne piękno!

szedł dalej – bez przerwy – tym samym uroczystym i miarowym krokiem, który go przed chwilą cechował, z komnaty błękitnej do komnaty purpurowej – z komnaty purpurowej – do komnaty zielonej – z zielonej do pomarańczowej – z owej do białej – z tej zaś – do fioletowej, zanim poruszono się, aby go stanowczo zatrzymać.

Atmosfera grozy

Wówczas jednak stało się, że książę Prospero, rozjątrzony gniewem i wstydem chwilowego tchórzostwa, rzucił się na oślep poprzez sześć komnat, dokąd nikt za nim nie pośpieszył, gdyż strach śmiertelny o władnię całym tłumem. Potrząsając obnażonym mieczem, zbliżył się na odległość trzech czy czterech kroków do uchodzącego zjawu, gdy nagle ów ostatni, dotarwszy do krańca komnaty aksamitnej, odwrócił się zniemacka, stawiając czoło swemu prześladowcy. Rozległ się krzyk przenikliwy – i miecz, błysnąwszy, ześliznął się na żałobne dywany, gdzie książę Prospero padł martwy w chwilę potem.

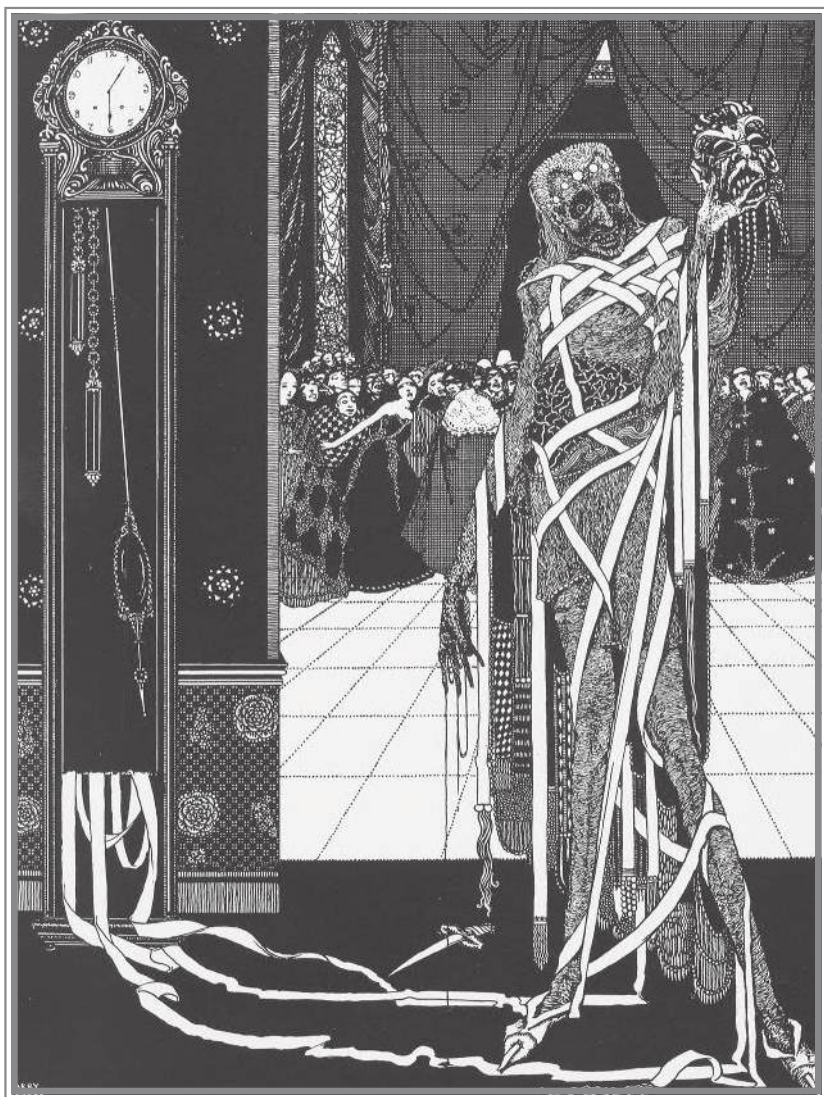
Książę Prospero – śmierć

Wówczas, zdobywając się na ślepą odwagę rozpacz, tłumy masek rzuciły się społem do czarnej komnaty – i, schwyciwszy nieznanego, który, na kształt wyniosłego posągu, trwał wyprostowany i nieruchomy w cieniu hebanowego zegara, doznały strachu bez nazwy, stwierdzając naocznie, że pod całunem i pod trupią larwą³⁸, których pochwylenie kosztowało je tylu nadludzkich wysiłków, żaden kształt namacalny nie ma swego pobytu.

Rozpoznano wówczas obecność *Śmierci Szkarłatnej*. Przyszła jako złodziej nocny. I wszyscy biesiadnicy – jeden po drugim – padli w komnatach hulaszczyczych, skropionych rosą krwawego chrztu, i każdy skonał w rozpaczliwych odruchach swego upadku.

I życie w zegarze hebanowym zamarło wraz z życiem ostatniego z tych wesółych chwatów. I żary trójnogów wygasły. I Ciemność, i Ruina, i *Śmierć Szkarłatna* rozpostarły wszędy swą władzę nieograniczoną.

³⁸ *Larwa* – dawniej maska karnawałowa; tu także w znaczeniu: powłoka, postać, kształt.

Maska Śmierci Szkarłatnej – ilustracja autorstwa Harry'ego Clarke'a z tomu dzieł E.A. Poe'go z 1919 r.

Zagłada Domu Usherów

(...) jego serce jest zawieszoną lutnią;
Gdy tylko go dotkniesz, rozbrzmiewa.

Pierre-Jean de Béranger¹⁵¹

Czas akcji

Przez cały dzień pewnej jesieni – dzień zadymką omglony, posępny i oniemiały, gdy chmury ciężko i nisko zwisyły na niebie, przebywałem samopas i konno obszary niezwykle ponurej krainy i wreszcie, w chwili przyływu zmierzchów wieczornych, stanąłem przed melancholijnym Domem Usherów. Nie wiem, jak się to stało, ale od pierwszego wejrzenia, które rzuciłem na ową budowlę, uczucie smutku ponad siły przeniknęło mą duszę. Mówię: ponad siły, ponieważ tego smutku nie koilo zgoła najmniejsze źdźbło owego nastroju, któremu istota poezji nadaje niemal barwy rozkoszy, a który zazwyczaj ogarnia duszę wobec najposępniejszych widoków natury, pełnych spustoszenia i zgrozy.

Oglądałem przeciwległy mi krajobraz i nic, jeno dom i charakterystyczna perspektywa tej miejscowości, mury chłodem przesycone, okna, podobne do oczu, które, patrząc, nie widzą – kilka kęp jędrnego sitowia oraz kilka pni zbiełałych i spróchniałych drzew – samym swym widokiem zdziałały, że doznałem owego całkowitego pogńębienia ducha, które wśród uczuć ziemskich najtrafniej można przyrównać tylko przedocknieniowym majaczeniom pałacza *opium*¹⁵² – jego bolesnym do codzienności powrotom – straszliwemu a niechętnemu pierzchaniu z jego oczu zasłony. Była w tym – drętwość serca, znękanie, niemoc – niepokonany smutek zadumy, której żaden bodziec wyobraźni nie mógł ożywić ani spotężnić.

Cóż to za przyczyna – myślałem w duchu – cóż to za przyczyna tkwi w moim wzruszeniu na widok Domu Usherów? Była to tajemnica zgoła nieodgadniona i nie mogłem oprzeć się pochmurnym przeczuciom, które gromadziły się we mnie podczas rozmyślań. Byłem zmuszony uciec się do tego niezbyt wystarczającego wniosku, że istnieją bardzo proste zestawienia

¹⁵¹ Pierre-Jean de Béranger (1780–1857) – francuski poeta i autor tekstów popularnych piosenek. Motto zostało pominięte przez tłumacza i dodane w niniejszym wydaniu (dop. red.).

¹⁵² *Opium* – substancja uzyskiwana z niedojrzałych główek maku lekarskiego, ma między innymi działanie odurzające i halucynogenne, bardzo silnie uzależnia. Obecnie używana jest np. do produkcji morfiny i heroiny.

Krótkie opracowanie

Krótko o utworze

Opowieści nadzwyczajne to **wybór najbardziej znanych opowiadań i nowel Edgara Allana Poeo, amerykańskiego pisarza tworzącego w epoce Romantyzmu** (żył w latach 1809–1849). Zostały one opublikowane w różnych czasopismach w latach **1835–1843**. Jego prace zaliczane są do tzw. **czarnego romantyzmu** – charakteryzują je irracjonalne zachowania bohaterów, często spowodowane szaleństwem lub melancholią, a ich dokładne i szczegółowe opisy oddziałują na wyobraźnię czytelnika, tworząc nastrój niepewności, napięcia, grozy. Poe, operując środkami artystycznego wyrazu, budował atmosferę, która mocno wpływała na odbiór jego dzieł. Starannie dobierał słowa tak, aby każde z nich tworzyło ogólny efekt tajemnicy, grozy lub horroru. Przez zamierzone stosowanie poetyckiej stylistyki często wyrażał swoją wizję prawdy o rzeczywistości i określał stan ludzkiej egzystencji.

Poe tworzył też opowieści uznawane obecnie za jedno z pierwszych historii detektywistycznych – dbał w nich o najdrobniejsze szczegóły podkreślające logiczny tok prezentowanego w nich rozumowania. Chętnie wykorzystywał metodę analityczną, od czasu do czasu stawiał czytelnikowi pytania podtrzymujące jego zainteresowanie intrygą, jednak nie udzielał na nie odpowiedzi lub robił to z wyraźnym opóźnieniem.

Staranny dobór słów buduje nastrój panujący w opowieściach, zaś zastosowanie wielu aluzji literackich lub kulturowych wzbogaca styl pisarski autora i rozszerza płaszczyzny interpretacyjne jego utworów.

Krótkie streszczenie

Opowieści nadzwyczajne są zbiorem ośmiu wybranych opowiadań i nowel autorstwa Edgara Allana Poeo. Przedstawiają one typowe dla jego twórczości motywy i tematy.

Berenice opowiada o młodym mężczyźnie imieniem Egeusz i jego kuzynce, którzy w niedalekiej przyszłości mają zostać małżeństwem. Oboje cierpią na zaburzenia psychiczne. On – zмага się z monomanią, czyli obsesyjnym,

niemożliwym do kontrolowania myśleniem o konkretnej idei lub przedmiocie. Ona – cierpi z powodu tajemniczej choroby, której efektem są ataki kataleptyczne (powodujące całkowite zeszytywnienie ciała i utratę możliwości ruchu). Podczas jednej z jej wizyt w gabinecie, w którym pracuje Egeusz, bohater skupia się na zębach Berenice. Stają się one jego obsesją, której nie jest w stanie kontrolować. Szaleństwo mężczyzny doprowadza do tragedii – gdy Berenice umiera, wyrywa z jej szczęki wszystkie zęby. Wówczas okazuje się, że kobieta została pochowana żywcem i umarła dopiero na skutek jego działania, wcześniej bowiem miała jedynie bardzo silny atak choroby.

Maska Śmierci Szkarłatnej przedstawia sytuację, z jaką mierzą się bohaterowie pewnej krainy. Chcąc uciec przed panującą zarazą, książę Prospero postanawia zaprosić do swojego zamku tysiąc dobrze urodzonych szlachciców i szlachcianek. Odcięci od świata zewnętrznego bohaterowie biorą udział w balu maskowym, na którym pojawia się też ona – szalejąca dżuma. Bohaterowie nie są świadomi niebezpieczeństwa. Książę Prospero chce zabić intruza, ale sam ginie. Nie udaje im się uciec przed zarazą. Wszyscy umierają.

Portret owalny zawiera historię w historii. Ciężko ranny mężczyzna znajduje schronienie w opuszczonym zamku. Podczas bezsennej nocy przygląda się obrazom, które znajdują się w zasięgu jego wzroku. Szczególnie jeden portret, w owalnej ramie, przykuwa jego uwagę. Chcąc poznać jego historię, sięga po znajdującą się obok książkę. Portret przedstawia piękną, jednak nieszczęśliwą kobietę. Jej mąż bowiem bardziej niż ją kocha swoją pasję – malarstwo. Pewnego dnia postanawia namalować swoją żonę. Zajęty pracą nad obrazem, nie spostrzega, że kobieta powoli umiera.

Serce oskarżycielem opowiada o mężczyźnie, który bez wyraźnego powodu morduje starca, swojego współlokatora. Próbuje się usprawiedliwić, twierdząc, że denerwowało go „sępie, blade oko” starszego człowieka. Pewnej nocy zakrada się do jego sypialni z zamiarem zamordowania go. Jednak nie jest w stanie tego uczynić, gdyż starzec śpi. Okazja do dokonania zbrodni nadarza się dopiero ósmej nocy. Narrator morduje mężczyznę, a jego zwłoki ćwiartuje i ukrywa pod podłogą. Sąsiedzi, zaniepokojeni dziwnym hałasem, wzywają policję, która przybywa na miejsce zbrodni. Pewny siebie narrator oprowadza ich po całym domu. Proponuje, żeby usiedli w sypialni starca. Podczas rozmowy słyszy nagle miarowe bicie serca i jest pewien, że to serce jego ofiary. Nie mogąc wytrzymać uciążliwego dźwięku, przyznaje się do popełnienia zbrodni.

Opracowanie szczegółowe

Biografia autora

Edgar Allan Poe był amerykańskim pisarzem i krytykiem literackim, jednym z przedstawicieli Romantyzmu. Urodził się **19 I 1809 r.** w Bostonie. Jego rodzice byli aktorami. Po opuszczeniu przez ojca i śmierci matki trafił pod opiekę handlarza Johna Allana (stąd też jego drugie imię). W 1815 r. rodzina Allanów przeprowadziła się do Anglii. Tam Poe początkowo uczył się w szkole w Szkocji. Następnie uczęszczał do placówek w Londynie i Chelsea.

W 1820 r. Allanowie wrócili do Richmond. W niedługim czasie Edgar rozpoczął studia językowe na Uniwersytecie Virginia. Po roku zrezygnował z edukacji. W 1827 r. wybrał się w podróż do Bostonu, gdzie pisywał do gazet i pracował jako urzędnik. Tworzył pod pseudonimem **Henri de Rennet**.

W tym samym roku podjął decyzję o wstąpieniu do armii Stanów Zjednoczonych, a także opublikował swoją pierwszą książkę pt. *Tamerlane i inne poezje*. W 1829 r. został zwolniony ze służby i wstąpił do Akademii Wojskowej Stanów Zjednoczonych w West Point. Postanowił jednak opuścić akademię, choć miał świadomość, że grozi mu za to sąd wojskowy. W późniejszych latach podejmował wiele prób utrzymania się wyłącznie z pracy literackiej. W 1833 r. gazeta „The Saturday Visitor” przyznała mu nagrodę za *Rękopis znaleziony w butli*. W 1838 r. została wydana jego jedyna ukończona powieść pt. *Przygody Artura Gordona Pyma*.

Zmarł **7 X 1849 r.** w Baltimore. Okoliczności śmierci do tej pory nie zostały wyjaśnione. Edgar Allan Poe został znaleziony na ulicy, zaś jego stan wymagał interwencji lekarzy. Pisarz majaczył i nie był w stanie wskazać przyczyn swojego stanu. Dodatkowo twierdził, że ubranie, które miał na sobie, nie należało do niego. Wśród prawdopodobnych przyczyn zgonu biografowie wymieniają najczęściej: samobójstwo, alkoholizm, hipoglikemię lub chorobę psychiczną.

Edgar Allan Poe był osobą niezwykle samotną. Ożenił się ze swoją siostrą cioteczną, Virginią Clemm, kiedy miała zaledwie 13 lat, i według relacji bliższych im osób byli niezwykle oddanym sobie małżeństwem, jednak Virginia umarła na gruźlicę w wieku 24 lat, co wywarło ogromny wpływ na życie

i charakter pisarza. Wydarzenia związane z życiem osobistym często mają odzwierciedlenie w jego twórczości. Wiele utworów powiela te same schematy konstrukcyjne i fabularne, pojawiają się typowe i chętnie wykorzystywane przez pisarza motywy. Do najczęstszych należą: śmierć – na przykład pięknej, ukochanej kobiety, przestępstwa, choroba psychiczna, strach przed pochowaniem żywcem, dedukcja.

Ciekawostki

- W twórczości literackiej Poego przeważa liryka nasycona obrazami cierpienia.
- Najsłynniejszym utworem jest poemat *Kruk*.
- W twórczości prozatorskiej Poe chętnie wykorzystywał elementy grozy, horroru i fantastyki.
- Często podejmował tematykę śmierci.
- Jest twórcą prozy detektywistycznej, którą można uznać za fundament współczesnej powieści detektywistycznej.

Berenice

Wyjaśnienie tytułu utworu

Tytuł **nawiązuje do imienia bohaterki opowiadania**. *Berenice* to żeńskie imię pochodzenia greckiego. Pochodzi od słowa *berenike* (*bere* – przynosić, *nike* – zwycięstwo), które oznacza kobietę przynoszącą zwycięstwo.

Czas i miejsce akcji

Czas akcji **nie jest dokładnie określony**, początkowo narrator wspomina czasy swojego dzieciństwa. Wydarzenia właściwe rozpoczynają się w zimowe popołudnie, a kończą w noc po pogrzebie Berenice. Akcja rozgrywa się **w posiadłości o niezidentyfikowanej lokalizacji**. Zdarzenia mają miejsce głównie w bibliotece Egeusza. Jednorazowo bohater pojawia się w sypialni Berenice.

MOTYWY I TEMATY W OPOWIADANIU

izolacja	Książę Prospero wraz ze swoimi gośćmi zamyka się w warownym opactwie, aby przeczekać szalejącą zarazę.
epidemia	Epidemia dżumy zbiera krwawe żniwo, nie oszczędzając nikogo.
śmierć	Wszyscy bohaterowie umierają na dżumę.
maska	Książę Prospero urządza bal maskowy, na którym pojawia się także Szkarłatna Śmierć w trupiej masce.
przeznaczenie	Książę Prospero próbuje wykorzystać swoją pozycję społeczną, by uniknąć zarazy; okazuje się jednak, że w obliczu Śmierci Szkarłatnej jest równy ze swoimi poddanymi.

Przykładowe tematy wypracowań, w których możesz wykorzystać utwór:

- I. Motyw epidemii w literaturze.
- II. Czy da się uniknąć przeznaczenia?
- III. Równość wszystkich wobec śmierci.

Portret owalny

Geneza

Portret owalny jest jedną z najkrótszych nowel Edgara Allana Poeego. Po raz pierwszy utwór został opublikowany w 1842 r. Jedną z przyczyn powstania dzieła mogła być **inspiracja obrazem Thomasa Sully'ego**. Według innych źródeł – pisarz mógł się zainspirować **twórczością angielskiej pisarki Ann Radcliffe**. Nie są to potwierdzone informacje, jednak obie te postacie zostały wspomniane w utworze Poeego, co może świadczyć o zasadności tych hipotez.

*Portret Mary Anne Heide Norris (1832) –
przykład malarstwa portretowego Thomasa Sully'ego*

Wyjaśnienie tytułu utworu

Tytuł odnosi się do **obrazu**, który tworzy oś konstrukcyjną utworu.

Czas i miejsce akcji

Trudno jednoznacznie wskazać czas, w którym została osadzona nowela, jednak biorąc pod uwagę aluzje i odniesienia, które pojawiają się w utworze, prawdopodobnym staje się, że akcja toczy się **w pierwszej połowie XIX w.** Znana jest nam jedynie pora dnia – **jest to noc**. Akcja toczy się w **opuszczonym pałacu w Apeninach** (górach we Włoszech).

Bohaterowie

William Legrand – przyjaciel narratora. Kiedyś był człowiekiem zamożnym, jednak szereg niepowodzeń doprowadził go do utraty majątku. Porzucił Nowy Orlean i osiadł na wyspie Sullivan, gdzie znalazł tajemniczego złotego żuka.

Narrator – mieszkaniec Charleston, przyjaciel Williama Legranda. Towarzyszy mu w wyprawie po skarb.

Jupiter – wierny czarnoskóry sługa Legranda.

Plan wydarzeń

---

1. Przyjaźń narratora z Williamem Legrandem.
2. Wizyta narratora u Legranda.
3. Informacje o znalezieniu rzadkiego okazu chrząszcza.
4. Prezentacja rysunku złotego żuka.
5. Doręczenie narratorowi listu od Legranda i relacja Jupitera o dziwnym zachowaniu jego pana.
6. Ponowna wizyta narratora u przyjaciela.
7. Marzenia Williama o bogactwie.
8. Prośba Legranda o pomoc w odnalezieniu skarbu.
9. Wyprawa na wzgórze.
10. Podejrzenia, że William postradał zmysły.
11. Odkrycie dwóch szkieletów, a następnie odnalezienie skarbu.
12. Oszacowanie wartości odnalezionej fortuny.
13. Droga dedukcji Legranda i sposób rozwiązania szyfru.

Streszczenie szczegółowe

Narrator rozpoczyna swoją opowieść od informacji dotyczących znajomości z Williamem Legrandem oraz o miejscu akcji. Sullivan jest niewielką wyspą położoną obok miasta Charleston. Szata roślinna jest tam niezwykle uboga, nie ma prawie żadnych drzew. Na zachodzie wyspy znajduje się Fort Moultrie i kilka niewielkich domów, zamieszkiwanych przez osoby pochodzące z Charleston, które uciekły przed malarią. Z wyjątkiem zachodniej części całą wyspę porasta mirt².

---

²Mirt – rodzaj dużego, zawsze zielonego krzewu, wydzielającego bardzo ładny zapach (pachną zarówno kwiaty, jak liście).

Pewnego październikowego dnia narrator postanawia odwiedzić swojego przyjaciela. Zjawia się w jego domu, jednak nie zastaje go. Ostatecznie decyduje ogrzać się przy ogniu i poczekać na gospodarza. Legrand wraz ze swoim wiernym służącym Jupiterem pojawiają się o zmierzchu. Są niezwykle uradowani wizytą narratora. William chwali się, że podczas wycieczki znalazł tajemniczego chrząszcza. Z wyraźną fascynacją opisuje swoje odkrycie. Opowiada, że w drodze do domu spotkał porucznika G. z fortu i pożyczył mu owada. Ów żuk jest niezwykle rzadkim okazem. Wielkością przypomina duży orzech i lśni jak złoto, a na odwłoku ma trzy czarne plamki – dwie większe, jedną mniejszą. Jupiter wtrąca się do rozmowy, zauważając, że owad nie ma macek i za wyjątkiem skrzydeł – cały jest złoty. William postanawia narysować chrząszcza na skrawku pergaminu, który wyjmuje z kieszeni. Narrator jest zaskoczony rysunkiem przyjaciela, gdyż szkic w niczym nie przypomina żuka, a co najwyżej – trupią czaszkę. Zauważa również, że Legrand nie narysował macek, chociaż ten upiera się, że to uczynił. Poirytowany chciał wyrzucić kartkę w ogień, jednak w ostatnim momencie coś przykuło jego uwagę. Począł coraz baczniej przyglądać się rysunkowi. Ostatecznie wyjął z kieszeni portfel i schował w nim swój szkic, portfel zaś zamknął na klucz w biurku.

Po upływie miesiąca narratora odwiedza Jupiter. Niepokoi się zachowaniem swojego pana, który jest bladej i ciągle zamyślony. Sługa nie wie, co zaprzęta głowę Legranda, jednak stwierdza, że jest to z pewnością wina złotego żuka, który go ukąsił. Od tego czasu William majaczy przez sen o złocie. Jupiter przekazuje narratorowi list, w którym Legrand zaprasza go do siebie, ponieważ ma do wyjawienia pewien sekret. Narrator niezwłocznie udaje się do przyjaciela.

Kiedy wraz z Jupiterem docierają na miejsce, zauważa kosę i łopatę. Sługa zakupił te przedmioty na polecenie pana, jednak nie wie, do czego będą mu potrzebne.

William wyjaśnia swoje zamiary. Chce odzyskać utracony majątek rodzinny i uważa, że pomoże mu w tym złoty żuk. W tym celu zamierza udać się na wyprawę na wzgórze. Prosi narratora o pomoc w realizacji planu, jednak ten sugeruje mu, że ma gorączkę. Prosi go, aby położył się do łóżka i odpoczął. Wyraźnie podekscytowany William stara się przekonać przyjaciela do wyprawy. Zapewnia go, że po powrocie posłucha jego rad i odpocznie.

Wyruszają z domu o czwartej po południu. Narrator niesie dwie latarnie, Jupiter łopatę, zaś Legrand nieżywego już złotego żuka, uwiązanego na końcu długiego sznurka. Narrator stara się ignorować dziwne zachowanie Williama, jednak jest bardzo zaniepokojony stanem przyjaciela. Czółnem przedostają

Indeks komentarzy do tekstu

BERENICE

Czas akcji – str. 13

Miejsce akcji – str. 13

Wyrwane zęby Berenice – str. 15

Egeusz

– choroba – str. 8

– informacje o rodzinie – str. 6

– melancholia – str. 7

– narrator – str. 6

– obsesja na punkcie zębów Berenice – str. 12

– pokrewieństwo z Berenice – str. 7

– śmierć matki – str. 6

– uczucia do Berenice (brak miłości) – str. 11

Berenice

– choroba – str. 8

– śmierć – str. 13

– wygląd – str. 12

MASKA ŚMIERCI SZKARŁATNEJ

Atmosfera grozy – str. 22

Dżuma – opis choroby – str. 17

Groza – str. 18

Hebanowy zegar – str. 19

Komnaty zamku – str. 18

Opis warownego opactwa – str. 17

Książę Prospero

– cechy charakteru – str. 21

– śmierć – str. 22

– upodobania i gusta – str. 19

Śmierć Szkarłatna

– obecność na balu – str. 20

– wygląd – str. 21

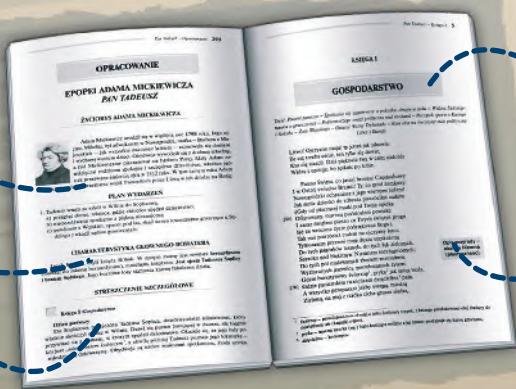
Spis treści

Berence	5
Maska Śmierci Szkarłatnej	16
Portret owalny	24
Serce – oskarżycielem	29
William Wilson	36
Zabójstwo przy rue Morgue	57
Zagłada Domu Usherów	91
Złoty żuk	111
Krótkie opracowanie	147
Krótko o utworze	147
Krótkie streszczenie	147
Motywy	151
Opracowanie szczegółowe	155
Biografia autora	155
Ciekawostki	156
Berence	156
Wyjaśnienie tytułu utworu	156
Czas i miejsce akcji	156
Bohaterowie	156
Plan wydarzeń	157
Streszczenie szczegółowe	157
Charakterystyka postaci	158
Problematyka utworu	158
Groza	158
Upředmiotowienie	159
Choroba psychiczna	159
Gatunek literacki	159
Motywy i tematy w opowiadaniu	160
Maska Śmierci Szkarłatnej	161
Wyjaśnienie tytułu utworu	161
Czas i miejsce akcji	161
Bohaterowie	161

Plan wydarzeń	162
Streszczenie szczegółowe	162
Charakterystyka postaci	163
Problematyka utworu	163
Gatunek utworu	164
Motywy i tematy w opowiadaniu	165
Portret owalny	165
Geneza	165
Wyjaśnienie tytułu utworu	166
Czas i miejsce akcji	166
Bohaterowie	167
Plan wydarzeń	167
Streszczenie szczegółowe	167
Problematyka utworu	168
Gatunek literacki	169
Budowa utworu	169
Motywy i tematy w opowiadaniu	169
Serce – oskarżycielem	170
Wyjaśnienie tytułu utworu	170
Czas i miejsce akcji	170
Bohaterowie	171
Plan wydarzeń	171
Streszczenie szczegółowe	171
Problematyka utworu	172
Gatunek literacki	173
Motywy i tematy w opowiadaniu	173
William Wilson	174
Geneza	174
Wyjaśnienie tytułu utworu	174
Czas i miejsce akcji	174
Bohaterowie	175
Plan wydarzeń	175
Streszczenie szczegółowe	176
Charakterystyka narratora	178
Problematyka utworu	179
Gatunek literacki	179
Motywy i tematy w opowiadaniu	180

Zabójstwo przy rue Morgue	180
Geneza	180
Wyjaśnienie tytułu utworu	181
Czas i miejsce akcji	181
Bohaterowie	181
Plan wydarzeń	182
Streszczenie szczegółowe	182
Charakterystyka głównego bohatera	185
Problematyka utworu	186
Gatunek literacki	187
Motywy i tematy w opowiadaniu	187
Zagłada Domu Usherów	188
Geneza	188
Wyjaśnienie tytułu utworu	188
Czas i miejsce akcji	188
Bohaterowie	188
Plan wydarzeń	189
Streszczenie szczegółowe	189
Problematyka utworu	191
Gatunek literacki	192
Motywy i tematy w opowiadaniu	193
Złoty żuk	194
Geneza	194
Wyjaśnienie tytułu utworu	194
Czas i miejsce akcji	194
Bohaterowie	194
Plan wydarzeń	195
Streszczenie szczegółowe	195
Charakterystyka głównego bohatera	198
Problematyka utworu	198
Gatunek literacki	199
Budowa utworu	199
Motywy i tematy w opowiadaniu	199
Indeks komentarzy do tekstu	201

opracowanie

streszczenie

charakterystyka

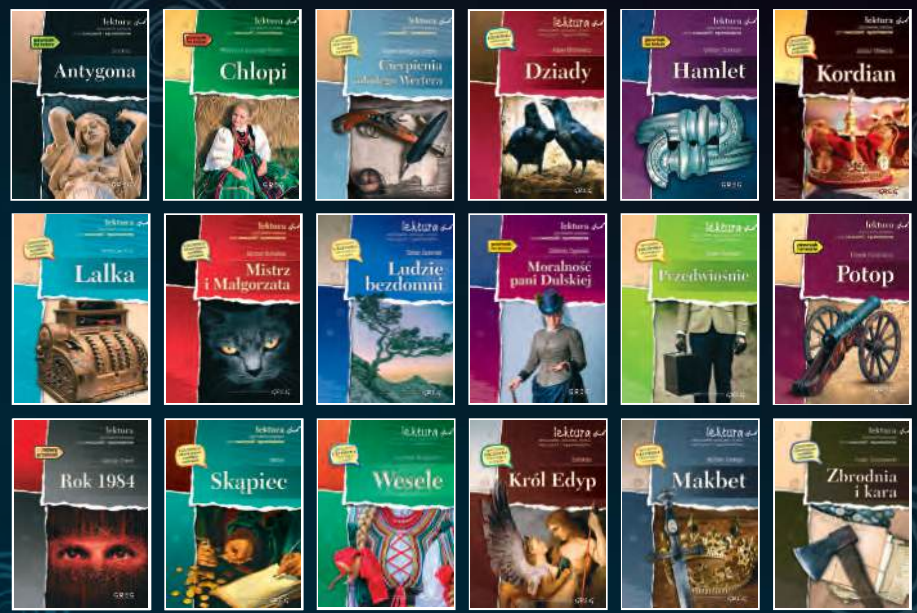
ważny cytat

problematyka

Pewniak na teście

lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce!

Najnowsze wydania zawierają **odpowiedzi na pytania z podręczników i testów.**

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.

ISBN 978-83-8186-046-8

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl